

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

ГЛОВІЮК Ірина Василівна

УДК 343.123.1

**СУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У ДОСУДОВОМУ
ПРОВАДЖЕННІ**

Спеціальність: 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеській національній юридичній академії Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор
АЛЕНИН Юрій Павлович,
Одеська національна юридична академія,
завідувач кафедри кримінального процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
член — кореспондент Академії
правових наук України
МАЛЯРЕНКО Василь Тимофійович;

кандидат юридичних наук
СЛИВИЧ Іван Іванович
Ужгородський національний університет,
доцент кафедри кримінального права

Захист відбудеться 22 січня 2009 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Одеської національної юридичної академії за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеської національної юридичної академії за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2

Автореферат розісланий 19 грудня 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

П.П. Музиченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Охорона прав та законних інтересів учасників кримінального судочинства, швидке і повне розкриття злочинів, викриття винних та забезпечення правильного застосування закону з тим, щоб кожний, хто вчинив злочин, був притягнутий до відповідальності і жоден невинний не був покараний, є основними завданнями кримінального процесу. Враховуючи норму ст. 3 Конституції України, відповідно до якої людина, її життя та здоров'я, недоторканність та безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, в умовах реформування кримінального процесу поступово здійснюється перехід правової політики Української держави від системоцентризму до персоноцентризму. За таких умов особливої актуальності набуває завдання реального забезпечення охорони та захисту прав, свобод та законних інтересів осіб, які беруть участь у кримінальному процесі.

Завдання охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального судочинства є спільним для всіх владних суб'єктів кримінального процесу. Однак Європейський Суд з прав людини у рішенні «Меріт проти України» звернув увагу на те, що звернення до прокурора зі скаргами не є ефективним заходом правового захисту, оскільки статус прокурора в національному праві та його участь у кримінальному провадженні не дають відповідних гарантій незалежного та безстороннього розгляду скарг. Тому виникає необхідність у наявності ще одного суб'єкта у досудовому провадженні - суду (судді), який у досудовому провадженні посідає особливе місце серед владних суб'єктів процесу. Суд (суддя) є нейтральним арбітром, який не виконує ані процесуальну функцію кримінального переслідування, ані процесуальну функцію захисту. Це підтверджується і міжнародними стандартами у галузі прав людини, зокрема ст. 10 Загальної декларації прав людини 1948 р.; ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.; ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські й політичні права 1966 р. У досудовому провадженні лише суд (суддя) відповідає тим вимогам незалежності та безсторонності, які встановлені для носіїв судової влади Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та прецедентною практикою Європейського Суду з прав людини. Розширення ролі суду (судді) у досудовому провадженні (під яким розуміється стадія порушення кримінальної справи, стадія досудового розслідування, діяльність прокурора у справі, що надійшла до нього від слідчого) підтверджується даними судової статистики. Саме тому дослідження судової діяльності у досудовому провадженні є актуальним.

У теорії кримінального процесу до проблематики судової діяльності у досудовому провадженні, яка зазвичай у літературі охоплюється терміном «судовий контроль», зверталася значна кількість вітчизняних та зарубіжних учених. В українській юридичній літературі слід відмітити дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук А. Туманянц, В. Клочкова, О. Кондратьєва, О. Тищенко, В. Чорнобука, монографічне

дослідження Л. Черечукіної та роботи таких вчених та практичних працівників, як В. Аббакумов, В. Бринцев, Ю. Грошевий, М. Гузела, Л. Давиденко, О. Дроздов, В. Зубар, С. Ільченко, О. Капліна, П. Каркач, Л. Кирий, С. Козловський, О. Курило, І. Курільчук, М. Куцин, В. Маляренко, Е. Манівлець, В. Маринів, Т. Марітчак, М. Маркуш, В. Навроцький, О. Ніколаєв, Г. Омеляненко, П. Пилипчук, В. Півненко, М. Погорецький, Б. Пошва, В. Попелюшко, Б. Романюк, В. Рожнова, М. Сірий, В. Трофименко, О. Чепурний, О. Шило, В. Шишкін, С. Штогун та ін.

Активно досліджується ця проблематика у Російській Федерації такими вченими, як В. Азаров, А. Артамонов, Ф. Багаутдінов, А. Бойко, В. Бозров, А. Верещагіна, А. Гаврилов, В. Галузо, В. Горобець, А. Григорова, А. Гуськова, І. Жеребят'єв, О. Ізотова, В. Кальницький, В. Кашепов, Н. Ковтун, М. Колоколов, В. Лазарева, В. Лебедев, Н. Лопаткіна, Р. Магізов, А. Макаρκін, Л. Масленникова, А. Машовець, Л. Мірза, Т. Моїсеєва, Н. Муратова, В. Назаренко, В. Нікандров, Є. Никифоров, І. Петрухін, К. Пітулько, М. Пучковська, С. Романов, В. Руднев, О. Рябкова, В. Семенцов, І. Слепньова, А. Солодилов, І. Таричко, Л. Трунова, М. Устимов, А. Халіулін, О. Хімічева, О. Цоколова, Л. Чулюкін, М. Шалумов та ін.

Однак, незважаючи на значну кількість наукових досліджень, на сформовані в літературі обґрунтування терміна «судовий контроль», його ознак, видів, форм, особливостей здійснення в науці кримінального процесу залишилося багато невирішених питань щодо сутності судового контролю та його співвідношення із судовою діяльністю, правової природи судової діяльності у досудовому провадженні, її сутності, співвідношення з прокурорським наглядом, меж, суб'єкта здійснення, напрямів та механізму реалізації. Теоретична нерозробленість низки питань судової діяльності у досудовому провадженні, наявність труднощів у правозастосовчій практиці у цій сфері з урахуванням збільшення кількості судових справ із розгляду подань органів дізнання, досудового слідства, прокуратури та скарг на дії та рішення органів дізнання, досудового слідства, прокуратури обумовили обрання теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконано відповідно до напрямів, визначених Комплексною програмою профілактики правопорушень на 2007-2009 рр., затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 року № 1767. Спрямованість дисертаційного дослідження відповідає програмі наукових досліджень Одеської національної юридичної академії. Тема є складовою частиною загальної наукової теми «Традиції та новації у сучасній українській державності і правовому житті» (державний реєстраційний номер 0106U004970), що виконує Одеська національна юридична академія, а також складовою частиною наукових досліджень кафедри кримінального процесу Одеської національної юридичної академії за темою «Проблеми ефективності кримінально-процесуального законодавства у сфері боротьби зі злочинністю та охорони прав особистості в умовах формування правової держави» на 2006-2010 рр.

Мета і завдання дослідження. Основна мета дисертації полягає в розробці системної концепції судової діяльності у досудовому провадженні, визначенні шляхів удосконалення механізму реалізації судової діяльності у досудовому провадженні.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі завдання: визначити правову природу судової діяльності у досудовому провадженні;

розробити основи концепції функцій суду у досудовому провадженні;

показати взаємозв'язок, різницю та взаємодію судової діяльності у досудовому провадженні та прокурорського нагляду;

визначити мету, об'єкт, предмет та межі судової діяльності у досудовому провадженні;

розкрити правові й організаційні засади судової діяльності із застосування заходів кримінально-процесуального примусу;

розкрити правові й організаційні засади судової діяльності при наданні дозволів на провадження процесуальних та оперативно-розшукових дій;

розкрити правові й організаційні засади судової діяльності щодо розгляду скарг на дії, бездіяльність і рішення владних суб'єктів кримінального процесу.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають при здійсненні судової діяльності у кримінальному процесі.

Предметом дослідження є судова діяльність та її особливості у досудовому провадженні.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям наукового дослідження служить сукупність філософських, загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. За допомогою діалектичного методу поглиблено понятійний апарат, з'ясовано сутність та особливості судової діяльності у досудовому провадженні, її мету, об'єкт, предмет, межі. Метод системно-структурного аналізу дав можливість дослідити зв'язок і співвідношення судової діяльності у досудовому провадженні з прокурорським наглядом. Функціональний метод дав змогу розглянути судову діяльність як поліфункціональну систему, дослідити функції суду у досудовому провадженні. Метод системного аналізу правових норм застосовувався при дослідженні кримінально-процесуальних норм. Порівняльно-правовий метод застосовувався в процесі порівняння норм кримінально-процесуального права і конституційного права України та іноземних держав. Використання статистичного методу забезпечило обґрунтування теоретичних положень роботи даними судової статистики. Логіко-нормативний метод використовувався для формування доповнень до чинного кримінально-процесуального законодавства та проекту КПК. Усі методи дослідження використовувалися у взаємозв'язку, що забезпечило переконливість і достовірність наукових результатів.

Теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять наукові положення, що містяться у працях українських і зарубіжних дослідників з теорії держави та права, теорії судової діяльності, кримінально-процесуального, адміністративного права та прав людини, діяльності прокуратури.

Нормативну базу дослідження становлять норми Конституції і законодавства України та зарубіжних держав, положення міжнародно-правових актів, практика Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України, Конституційного Суду Російської Федерації, Верховного Суду України, Верховного Суду Російської Федерації.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять: а) статистичні дані Верховного Суду України за 2004-2007 рр.; б) результати узагальнення 300 матеріалів, розглянутих місцевими судами м. Одеси у 2001-2007 рр., а також розміщених в Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що ця робота є комплексним дослідженням судової діяльності у досудовому провадженні, її напрямів, об'єкта, предмета, меж. За результатами дослідження сформульовано ряд нових положень, висновків та пропозицій, які мають значення для науки та практики, відповідають вимогам наукової новизни. До них слід віднести такі:

уперше:

запропоновано визначення судової діяльності у досудовому провадженні як упорядкованої системи дій, здійснюваних судом (суддею) у кримінально-процесуальній формі з метою охорони та захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави у досудовому провадженні шляхом розгляду та вирішення подань про надання дозволів на провадження процесуальних та оперативно-розшукових дій, про застосування заходів кримінально-процесуального примусу, скарг на дії, бездіяльність, рішення владних суб'єктів кримінального процесу та сформульовано її специфічні ознаки;

виділено напрями судової діяльності, які можна вважати функціями суду у досудовому провадженні: дозвільна функція, функція застосування заходів кримінально-процесуального примусу, судовий контроль, та визначено їх зміст;

висунуто та обгрунтовано тезу, що об'єктом судової діяльності у досудовому провадженні є найважливіші права фізичних та юридичних осіб; права фізичних осіб при здійсненні службової або іншої діяльності; права та законні інтереси фізичних та юридичних осіб, інтереси держави у зв'язку з існуванням інформації, яка належить до передбачених законодавством таємниць, які можуть бути порушені або обмежені у кримінально-процесуальній діяльності та бездіяльності суб'єктів, які ведуть кримінальний процес, та оперативно-розшуковій діяльності підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Предметом судової діяльності у досудовому провадженні є їх дотримання у кримінально-процесуальній діяльності та бездіяльності суб'єктів, які ведуть кримінальний процес, та оперативно-розшуковій діяльності підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність;

висунуто та обгрунтовано тезу, що суд (суддя) повинен надавати дозволи на провадження процесуальних та оперативно-розшукових дій, які пов'язані з обмеженням найважливіших прав фізичних та юридичних осіб, та тільки

суд (суддя) може застосувати до особи заходи кримінально-процесуального примусу, якими обмежуються ці права, а скарги на порушення цих прав мають бути вирішені в порядку окремого провадження; **удосконалено:**

визначення меж судової діяльності у досудовому провадженні; визначення судового контролю у досудовому провадженні та його ознак;

набуло подальшого розвитку:

обґрунтування тези, що судова діяльність у досудовому провадженні не має тих ознак, які дозволяли б віднести її до правосуддя;

обґрунтування пропозиції, що суб'єктом реалізації судової діяльності у досудовому провадженні має бути слідчий суддя;

обґрунтування тези, що взаємодія судової діяльності у досудовому провадженні та прокурорського нагляду повинна являти собою двоступеневий порядок обмеження найважливіших прав та свобод фізичних та юридичних осіб;

обґрунтування концепції обмеженої судової діяльності у досудовому провадженні;

обґрунтування тези про те, що судову діяльність у досудовому провадженні не можна ототожнювати із судовим контролем, який є різновидом процесуального контролю;

обґрунтування тези, що судовий контроль у кримінальному процесі має кримінально-процесуальну природу, і тому дії, рішення, бездіяльність владних суб'єктів процесу можуть бути оскаржені лише в кримінально-процесуальному порядку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у:

науково-дослідницьких цілях -- для поглиблення теорії судової діяльності у досудовому провадженні;

нормотворчій діяльності - для вдосконалення організації та правової регламентації судової діяльності у досудовому провадженні, підготовки проекту нового Кримінально-процесуального кодексу України, удосконалення Законів «Про судоустрій України», чинного Кримінально-процесуального кодексу України;

правозастосовчій діяльності - для забезпечення єдності у застосуванні законодавства у сфері кримінального процесу;

навчальному процесі - для вивчення дисциплін «Кримінальний процес», «Організація судових та правоохоронних органів», спеціальних курсів, а також підготовки відповідних розділів підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій.

Апробація результатів дослідження. Висновки й положення дисертаційного дослідження неодноразово обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального процесу Одеської національної юридичної академії, використовувалися автором у практичній діяльності як консультанта місцевого

суду, при проведенні семінарських занять із курсу «Кримінальний процес» в Одеській національній юридичній академії. Основні результати наукового дослідження оприлюднені на шістнадцяти наукових та науково-практичних конференціях і семінарах, у тому числі на: Міжнародному науково-практичному семінарі «Боротьба зі злочинністю та права людини» (м. Одеса, 16 березня 2006 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Другі Прибузькі юридичні читання» (м. Миколаїв, 24-25 листопада 2006 р.); Регіональній науково-практичній конференції, присвяченій 15-й річниці Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника «Верховенство права у правозастосовчій діяльності» (м. Івано-Франківськ, 12-13 жовтня 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Шості осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 26-27 жовтня 2007 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Треті Прибузькі юридичні читання» (м. Миколаїв, 23-24 листопада 2007 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку» (м. Луцьк, 14-15 березня 2008 р.); XV Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Ломоносов» (м. Москва, 8-11 квітня 2008 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи» (м. Тернопіль, 11 квітня 2008 р.); Всеукраїнській науковій конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 18-19 квітня 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Процесуальні, тактичні та психологічні проблеми, тенденції і перспективи вдосконалення досудового слідства» (м. Одеса, 30 травня 2008 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Національні та міжнародні механізми захисту прав людини» (м. Харків, 19-20 вересня 2008 р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображені у 25 публікаціях, у тому числі 8 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджений ВАК України, та 8 тезах доповідей на конференціях.

Структура дисертації зумовлена метою та завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, 2 розділів, що містять 8 підрозділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 253 сторінки, із них основного тексту - 196 сторінок, додатків (8) - 22 сторінки, списку використаних джерел, що містить 345 найменувань - 35 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок із науковими планами та програмами, мета і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукова новизна та практичне значення наведених результатів, особистий внесок здобувача у їх одержанні, апробації результатів дослідження.

Перший розділ «Правова природа судової діяльності у досудовому провадженні» складається із п'яти підрозділів, в яких розглянуто питання правової природи судової діяльності у досудовому провадженні, її об'єкт, предмет та межі.

У підрозділі 1.1. «Поняття, ознаки та напрями (функції) судової діяльності у кримінальному процесі» розглядаються поняття, ознаки та напрями судової діяльності у кримінальному процесі. Судова діяльність у кримінальному процесі - це упорядкована система дій, здійснюваних судом (суддею) у кримінально-процесуальній формі з метою охорони та захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави при провадженні у кримінальній справі. Вона має специфічні ознаки: є упорядкованою системою дій; суб'єктом здійснення є суд (суддя); здійснюється у кримінально-процесуальній формі; регламентована нормами кримінально-процесуального права; реалізується виключно у кримінально-процесуальних правовідносинах; має публічно-владний характер; метою є охорона та захист прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави при провадженні у кримінальній справі. До напрямів судової діяльності у кримінальному процесі, які одночасно є функціями судової влади у кримінальному процесі, належать: правосуддя; судовий контроль; дозвільна функція; застосування заходів кримінально-процесуального примусу; організаційна функція; кримінальне переслідування; закінчення кримінального переслідування; вирішення питань виконання вироку.

У підрозділі 1.2. «Судова діяльність у досудовому провадженні: сутність та функції» розглядаються питання правової природи та змісту судової діяльності у досудовому провадженні. Сформульовано визначення судової діяльності у досудовому провадженні як упорядкованої системи дій, здійснюваних судом (суддею) у кримінально-процесуальній формі з метою охорони та захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави у досудовому провадженні шляхом розгляду та вирішення подань про надання дозволів на провадження процесуальних та оперативно-розшукових дій, про застосування заходів кримінально-процесуального примусу, скарг на дії, бездіяльність, рішення владних суб'єктів кримінального процесу. З урахуванням наявних наукових досліджень (В. Азаров, І. Таричко, А. Туманянц, Н. Чепурнова) обґрунтовано, що судова діяльність у досудовому провадженні, по-перше, не має тих ознак, які дозволяли б віднести її до правосуддя, по-друге, має специфічні ознаки, іманентні лише їй, а саме: при її здійсненні не вирішується справа по суті; ініціаційний характер судової діяльності у досудовому провадженні; особливий об'єкт та предмет судової діяльності у досудовому провадженні; наявність окремих, які відрізняються за правовою природою, сутністю та метою, напрямів судової діяльності, які можна вважати функціями суду: дозвільна функція, функція застосування заходів кримінально-процесуального примусу, судовий контроль; особливий характер повноважень суду (судді); особлива процедура розгляду матеріалів; визначене коло суб'єктів судової діяльності у досудовому провадженні;

особливий порядок звернення до виконання постанов; особливий порядок оскарження постанов.

Підтримано точку зору Ю. Грошевого, О. Кондратьєва, В. Маляренка, Н. Муратової, І. Петрухіна, П. Пилипчука та додатково обґрунтовано, що суб'єктом реалізації судової діяльності у досудовому провадженні має бути слідчий суддя, який має призначатися та обиратися на цю посаду у місцевий суд і має являти собою суддю, який одноособово розглядає справу і діє від імені суду.

Обґрунтовано необхідність розмежовувати види (за змістом діяльності; за часом здійснення; за суб'єктом ініціації; за видом конституційного права, правомірність обмеження якого перевіряється судом; за стадією здійснення) та форми (змагальна та незмагальна) судової діяльності у досудовому провадженні.

У **підрозділі 1.3. «Проблеми співвідношення судової діяльності та прокурорського нагляду у досудовому провадженні та деякі шляхи їх вирішення»** досліджено співвідношення судової діяльності у досудовому провадженні та прокурорського нагляду. Співвідношення судової діяльності та прокурорського нагляду у досудовому провадженні проявляється у їх єдності, відмінностях та взаємодії. Взаємодія судової діяльності у досудовому провадженні та прокурорського нагляду повинна являти собою двоступеневий порядок обмеження найважливіших прав та свобод фізичних та юридичних осіб. Судова діяльність не може підміняти собою прокурорський нагляд, оскільки вони відрізняються одне від одного за сферою діяльності, порядком діяльності, формами та методами діяльності.

У **підрозділі 1.4. «Об'єкт та предмет судової діяльності у досудовому провадженні»** з урахуванням наявних наукових досліджень В. Клочкова, М. Колоколова, О. Кондратьєва, Р. Магізова, А. Туманянц, О. Хімічевої розглянуто питання об'єкта та предмета судової діяльності у досудовому провадженні. У зв'язку із цим визначено об'єкт судової діяльності у досудовому провадженні як найважливіші права фізичних та юридичних осіб; права фізичних осіб при здійсненні службової або іншої діяльності; права та законні інтереси фізичних та юридичних осіб, інтереси держави у зв'язку з існуванням інформації, яка належить до передбачених законодавством таємниць, що можуть бути порушені або обмежені у кримінально-процесуальній діяльності та бездіяльності суб'єктів, які ведуть кримінальний процес, та оперативно-розшуковій діяльності підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Водночас предметом судової діяльності у досудовому провадженні є те, що безпосередньо забезпечується або перевіряється у процесі судової діяльності - їх дотримання у кримінально-процесуальній діяльності та бездіяльності суб'єктів, які ведуть кримінальний процес, та оперативно-розшуковій діяльності підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

Підтримано та розвинене концепцію обмеженої судової діяльності у досудовому провадженні (Ф. Багаутдінов, В. Кашепов, В. Маляренко, П. Пилипчук). У відповідності до цієї концепції об'єктом судової діяльності

у досудовому провадженні мають бути такі найважливіші права фізичних та юридичних осіб: право на свободу та особисту недоторканність, право на безпеку, право на повагу особистого життя, право на недоторканність житла чи іншого володіння особи, право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на захист, право на володіння, користування та розпорядження своєю власністю, право на працю, право на доступ до правосуддя. Виходячи із цього, суд (суддя) повинен надавати дозволи на провадження процесуальних дій, які пов'язані з обмеженням цих прав, та тільки суд (суддя) може застосувати заходи кримінально-процесуального примусу, якими обмежуються ці права, а скарги на порушення цих прав мають бути вирішені в порядку окремого провадження. У зв'язку із цим доцільно допустити невідкладний судовий контроль порушення тільки тих прав, які не охороняються при здійсненні інших функцій суду (судді) у досудовому провадженні. Це такі права, як право на свободу та особисту недоторканність (при процесуальному затриманні особи, незвільненні її після закінчення строку затримання чи тримання під вартою), право на безпеку (при відмові у застосуванні або скасуванні заходів безпеки), право на захист (при відмові у допуску захисника, ненаданні або обмеженні зустрічей із захисником), право на доступ до правосуддя.

У *підрозділі 1.5 «Межі судової діяльності у досудовому провадженні»* досліджено питання меж судової діяльності у досудовому провадженні, визначено межі судової діяльності у досудовому провадженні як границі кримінально-процесуальної діяльності суду (судді) у досудовому провадженні, які визначаються певними критеріями.

З урахуванням позицій В. Клочкова та Р. Магізова сформульовано критерії визначення меж судової діяльності у досудовому провадженні: 1) сфера судової діяльності у досудовому провадженні; 2) дії, на провадження яких суд (суддя) може дати дозвіл; ними мають бути - негласне проникнення до житла чи до іншого володіння особи; огляд житла чи іншого володіння особи, крім невідкладних випадків; обшук житла чи іншого володіння особи, крім невідкладних випадків; примусова виїмка із житла чи іншого володіння особи, крім невідкладних випадків; перевірка показань на місці у житлі чи іншому володінні особи; слідчий експеримент у житлі чи іншому володінні особи; проникнення до житла чи іншого володіння для накладення арешту на майно та його вилучення, крім невідкладних випадків; особистий обшук, крім невідкладних випадків; примусова виїмка в особи предметів та документів, крім невідкладних випадків; примусове освідчування, крім невідкладних випадків; накладення арешту на кореспонденцію; застосування технічних засобів отримання інформації; 3) заходи кримінально-процесуального примусу, які може застосувати суд (суддя) за поданнями органів та осіб, які ведуть процес; до них мають відноситися: взяття під варту; продовження строків тримання під вартою; поміщення до приймальника — розподільника для дітей; поміщення обвинуваченого до медичної установи для проведення судово-медичної або судово-психіатричної експертизи; усунення захисника від участі у справі;

накладення арешту на майно, кошти, вклади та рахунки, крім невідкладних випадків; привід, пов'язаний із проникненням до житла чи іншого володіння особи; 4) особи, дії, бездіяльність, рішення яких можуть бути оскаржені в порядку окремого провадження; такими особами мають бути: слідчий, прокурор, начальник слідчого відділу, орган дізнання, дізнавач, начальник місця досудового ув'язнення, адміністрація місця попереднього ув'язнення; 5) дії, бездіяльність, рішення, які можуть бути оскаржені в порядку окремого провадження; до них слід віднести скарги на: відмову у порушенні кримінальної справи; відмову у прийнятті заяви або повідомлення про злочин; неприйняття рішення за заявою або повідомленням про злочин у встановлений строк; зупинення провадження у справі; закриття кримінальної справи; відмову у визнанні потерпілим; відмову у визнанні цивільним позивачем; бездіяльність у прийнятті рішення з визнання потерпілим або відмові у цьому; бездіяльність у прийнятті рішення з визнання цивільним позивачем або відмові у цьому; затримання особи; незвільнення після закінчення строку затримання або тримання під вартою; відмову у застосуванні заходів безпеки; скасування заходів безпеки; відмову у допуску особи як захисника; бездіяльність у прийнятті рішення з допуску особи як захисника або відмові у цьому; відмову у наданні побачень підозрюваному, обвинуваченому, який перебуває під вартою, із захисником; обмеження кількості побачень підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під вартою, із захисником; обмеження часу побачень підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під вартою, із захисником; обмеження конфіденційності побачень підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під вартою, із захисником; відсторонення обвинуваченого від посади; огляд, обшук, примусову виїмку із житла чи іншого володіння особи, здійснені у невідкладних випадках; проникнення до житла чи іншого володіння для накладення арешту на майно та його вилучення, здійснені у невідкладних випадках; особистий обшук, примусову виїмку в особи предметів та документів, здійснені у невідкладних випадках; примусове освідчування особи, здійснене у невідкладних випадках; накладення арешту та вилучення майна, здійснене у невідкладних випадках; 6) повноваження суду (судді) у досудовому провадженні; 7) предмет судового дослідження у досудовому провадженні.

Другий розділ «Характеристика функцій суду у досудовому провадженні» складається з трьох підрозділів і присвячений дослідженню особливостей реалізації дозвільної функції, судового контролю, функції застосування заходів кримінально-процесуального примусу у досудовому провадженні.

У підрозділі 2.1. «Дозвільна функція суду у досудовому провадженні: сутність та порядок реалізації» розглянуто сутність та порядок реалізації дозвільної функції суду у досудовому провадженні. Змістом дозвільної функції суду є надання судом (суддею) дозволу органу дізнання, слідчому, прокурору, керівнику або заступнику керівника оперативного підрозділу на проведення певної процесуальної або оперативно-розшукової дії. Дозвільною цю функцію можна назвати тому, що суд (суддя) сам не здійснює

процесуальні або оперативно — розшукові дії, дозвіл на здійснення яких він дає, а в постанові доручає їх виконання, тобто безпосереднє їх здійснення, певним органам, посадовим, службовим особам. Отримання судового дозволу є необхідним, як правило, для здійснення процесуальної або оперативно-розшукової дії, завдяки здійсненню якої будуть отримані докази.

Проаналізовано процедуру звернення з поданнями та їх розгляду та вирішення судом (суддею), визначено напрями її удосконалення.

У **підрозділі 2.2. «Судовий контроль: поняття та реалізація у досудовому провадженні»** досліджено питання сутності судового контролю, процедури розгляду скарг на постанову про відмову у порушенні кримінальної справи, постанову про порушення кримінальної справи, постанову про закриття кримінальної справи, уніфікацію процедур розгляду скарг на рішення органу дізнання, слідчого, прокурора, які впливають на хід кримінального судочинства.

Судовий контроль у досудовому провадженні - це здійснювана у встановленому кримінально-процесуальним законом порядку діяльність суду (судді) із розгляду та вирішення по суті скарг на дії, бездіяльність, рішення органу дізнання, дізнавача, слідчого, начальника слідчого відділу, прокурора та інших владних суб'єктів кримінального процесу. Його ознаками є: процесуальний порядок здійснення; ініціативний характер з боку учасників кримінального процесу та осіб, які сприяють веденню кримінального провадження; скарга як привід здійснення; спрямованість на вирішення по суті кримінально-процесуального конфлікту; перевірочний характер; специфічний предмет дослідження (законність та обґрунтованість дій, бездіяльності, рішень органу дізнання, дізнавача, слідчого, начальника слідчого відділу, прокурора та інших владних суб'єктів кримінального процесу).

З урахуванням Рішення Конституційного Суду України від 23 травня 2001 р. обґрунтовано, що судовий контроль у кримінальному процесі має кримінально-процесуальну природу, і тому дії, рішення, бездіяльність владних суб'єктів процесу можуть бути оскаржені лише у кримінально-процесуальному порядку.

Проаналізовано процедуру оскарження та розгляду скарги на постанову про відмову у порушенні кримінальної справи, скарги на постанову про порушення кримінальної справи, скарги на постанову про закриття кримінальної справи, визначено недоліки нормативного регулювання цих процедур. Обґрунтовано необхідність та розглянуто напрями уніфікації процедур розгляду скарг на рішення органу дізнання, слідчого, прокурора, які впливають на хід кримінального судочинства (на постанови про порушення кримінальної справи, про відмову в порушенні кримінальної справи, про закриття кримінальної справи).

У **підрозділі 2.3. «Функція застосування заходів кримінально-процесуального примусу: окремі проблеми реалізації у досудовому провадженні»** розглянуто сутність та порядок реалізації функції застосування заходів кримінально-процесуального примусу у досудовому провадженні

Зазначено, що ця функція має специфіку, яка відрізняє її від інших функцій суду, у першу чергу - від дозвільної функції суду. Адже при здійсненні процесуальних дій, пов'язаних із застосуванням заходів кримінально-процесуального примусу, саме суд (суддя) шляхом прийняття рішення за поданням здійснює процесуальні дії, пов'язані з обмеженням конституційних прав та свобод. Незважаючи на те, що фактичне виконання постанови суду (судді) може бути покладено на відповідні органи, посадових та службових осіб, саме процесуальну дію, яка полягає у застосуванні заходу кримінально-процесуального примусу, здійснює саме суд (суддя).

Проаналізовано нормативну регламентацію та правоінтерпретаційну практику застосування взяття під варту та продовження строків тримання під вартою у досудовому провадженні, визначено недоліки регламентації цих процедур.

Розглянуто питання застосування таких заходів кримінально-процесуального примусу, як поміщення обвинуваченого до медичної установи для проведення судово-медичної або судово-психіатричної експертизи; поміщення малолітнього у приймальник — розподільник для дітей; усунення захисника від участі у справі. Доведено, що порядок розгляду подання про направлення обвинуваченого на стаціонарну експертизу не має бути повністю ідентичним порядку розгляду подання про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, враховуючи мету направлення обвинуваченого на стаціонарну експертизу та стан його здоров'я. У зв'язку з цим мають бути встановлені особливості кола учасників розгляду подання, предмета та засобів дослідження. Обґрунтовано, що підстави для застосування поміщення малолітнього у приймальник — розподільник для дітей є аналогічними підставам застосування запобіжних заходів, а процедура має бути близькою до процедури розгляду подань про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту з урахуванням особливостей суб'єкта, який вчинив суспільно-небезпечне діяння. Указано на фрагментарність регламентації процедури усунення захисника від участі у справі у КПК України. У ст. 61¹ КПК не встановлено форми подання та належного кола його суб'єктів, прокурорського нагляду за внесенням подання, прав та обов'язків учасників розгляду тощо.

ВИСНОВКИ

У дослідженні наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у розробці системної концепції судової діяльності у досудовому провадженні, визначенні шляхів удосконалення механізму реалізації судової діяльності у досудовому провадженні. До найбільш вагомих наукових результатів роботи належать такі:

1. До напрямів судової діяльності у кримінальному процесі, які одночасно є функціями судової влади у кримінальному процесі, відносяться: правосуддя; судовий контроль; дозвільна функція; застосування заходів кримінально-

процесуального примусу; організаційна функція; кримінальне переслідування; закінчення кримінального переслідування; вирішення питань виконання вироку.

2. Судова діяльність у досудовому провадженні - це упорядкована система дій, здійснюваних судом (суддею) у кримінально-процесуальній формі з метою охорони та захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави у досудовому провадженні шляхом розгляду та вирішення подань про надання дозволів на провадження процесуальних та оперативно-розшукових дій, про застосування заходів кримінально-процесуального примусу, скарг на дії, бездіяльність, рішення владних суб'єктів кримінального процесу.

3. Судова діяльність у досудовому провадженні, по-перше, не має тих ознак, які дозволяли б віднести її до правосуддя, по-друге, має специфічні ознаки, іманентні лише їй, а саме: при її здійсненні не вирішується справа по суті; ініціаційний характер судової діяльності у досудовому провадженні; особливий об'єкт та предмет; наявність окремих, які відрізняються за правовою природою, сутністю та метою, напрямів судової діяльності, що є функціями суду: дозвільна функція, функція застосування заходів кримінально-процесуального примусу, судовий контроль; особливий характер повноважень суду (судді); особлива процедура розгляду матеріалів; визначене коло суб'єктів судової діяльності у досудовому провадженні; особливий порядок звернення до виконання постанов; особливий порядок оскарження постанов.

4. Суб'єктом реалізації судової діяльності у досудовому провадженні має бути слідчий суддя, який має призначатися та обиратися на цю посаду у місцевий суд і має являти собою суддю, який одноособово розглядає справу і діє від імені суду.

5. Судову діяльність у досудовому провадженні не можна ототожнювати із судовим контролем, який є різновидом процесуального контролю.

6. Співвідношення судової діяльності та прокурорського нагляду у досудовому провадженні проявляється у їх єдності, відмінностях та взаємодії. Взаємодія судової діяльності у досудовому провадженні та прокурорського нагляду повинна являти собою двоступеневий порядок обмеження найважливіших прав та свобод фізичних та юридичних осіб. При цьому судова діяльність не може підміняти собою прокурорський нагляд.

7. Об'єктом судової діяльності у досудовому провадженні є найважливіші права фізичних та юридичних осіб; права фізичних осіб при здійсненні службової або іншої діяльності; права та законні інтереси фізичних та юридичних осіб, інтереси держави у зв'язку з існуванням інформації, яка належить до передбачених законодавством таємниць, що можуть бути порушені або обмежені у кримінально-процесуальній діяльності (змістом якої є процесуальні дії та процесуальні рішення) та бездіяльності суб'єктів, які ведуть кримінальний процес, та оперативно-розшуковій діяльності підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Предметом же судової діяльності у досудовому провадженні є те, що безпосередньо забезпечується або перевіряється у процесі судової діяльності - їх дотримання у кримінально-

процесуальній діяльності та бездіяльності суб'єктів, які ведуть кримінальний процес, та оперативно-розшуковій діяльності підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

8. Об'єктом судової діяльності у досудовому провадженні, відповідно до концепції обмеженої судової діяльності у досудовому провадженні, мають бути такі найважливіші права фізичних та юридичних осіб: право на свободу та особисту недоторканність, право на безпеку, право на недоторканність житла чи іншого володіння особи, право на повагу особистого життя, право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на захист, право на володіння, користування та розпорядження своєю власністю, право на працю, право на доступ до правосуддя.

9. Суд (суддя) повинен надавати дозволи на провадження процесуальних та оперативно-розшукових дій, які пов'язані з обмеженням найважливіших прав фізичних та юридичних осіб, та тільки суд (суддя) може застосувати заходи кримінально-процесуального примусу, якими обмежуються ці права, а скарги на порушення цих прав мають бути вирішені в порядку окремого провадження.

10. Доцільність нормативно закріпити здійснення невідкладного судового контролю порушення тільки тих найважливіших прав фізичних та юридичних осіб, які не охороняються при здійсненні інших функцій суду у досудовому провадженні: право на свободу та особисту недоторканність (при процесуальному затриманні особи, незвільненні її після закінчення строку затримання чи тримання під вартою), право на безпеку (при відмові у застосуванні або скасуванні заходів безпеки), право на захист (при відмові у допуску захисника, ненаданні або обмеженні зустрічей із захисником), право на доступ до правосуддя.

11. Межі судової діяльності у досудовому провадженні - це границі кримінально-процесуальної діяльності суду у досудовому провадженні, які визначаються такими критеріями: 1) сфера судової діяльності у досудовому провадженні; 2) дії, на провадження яких суд (суддя) може дати дозвіл; 3) заходи кримінально-процесуального примусу, які може застосувати суд (суддя) за поданнями органів та осіб, які ведуть процес; 4) особи, дії, бездіяльність, рішення яких можуть бути оскаржені в порядку окремого провадження; 5) дії, бездіяльність, рішення, які можуть бути оскаржені в порядку окремого провадження; 6) повноваження суду (судді) у досудовому провадженні; 7) предмет судового дослідження у досудовому провадженні.

12. Змістом дозвільної функції суду є надання судом (суддею) дозволу органу дізнання, слідчому, прокурору, керівнику або заступнику керівника оперативного підрозділу на проведення певної процесуальної або оперативно-розшукової дії.

13. Судовий контроль у досудовому провадженні є здійснюваною у встановленому кримінально-процесуальним законом порядку діяльністю суду (судді) з розгляду та вирішення по суті скарг на дії, бездіяльність,

рішення органу дізнання, дізнавача, слідчого, начальника слідчого відділу, прокурора та інших владних суб'єктів кримінального процесу. Його ознаками є: процесуальний порядок здійснення; ініціаційний характер з боку учасників кримінального процесу та осіб, які сприяють веденню кримінального провадження; скарга як привід здійснення; спрямованість на вирішення по суті кримінально-процесуального конфлікту; перевірочний характер; специфічний предмет дослідження (законність та обґрунтованість дій, бездіяльності, рішень органу дізнання, дізнавача, слідчого, начальника слідчого відділу, прокурора та інших владних суб'єктів кримінального процесу).

14. Судовий контроль у кримінальному процесі має кримінально-процесуальну природу, і тому дії, рішення, бездіяльність владних суб'єктів процесу можуть бути оскаржені лише в кримінально-процесуальному порядку.

15. Пропонується внесення змін та доповнень для вдосконалення чинного кримінально-процесуального законодавства, законодавства про судоустрій, про оперативно-розшукову діяльність, проектів КПК України, а саме: щодо статусу слідчого судді; судового порядку отримання дозволу на провадження процесуальних та оперативно-розшукових дій; порядку розгляду скарг на рішення про порушення провадження у кримінальній справі, відмову в порушенні провадження в кримінальній справі чи закриття провадження в кримінальній справі; порядку обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та продовження строків тримання під вартою; поміщення обвинуваченого до медичної установи для проведення судово-медичної або судово-психіатричної експертизи; поміщення малолітнього у приймальник — розподільник для дітей; усунення захисника від участі у справі.

У **Додатках** наведено проекти змін та доповнень до Законів України «Про судоустрій», «Про оперативно-розшукову діяльність» та проектів КПК (№ 3456д, № 1233).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Гловюк І.В. Оскарження постанови про порушення кримінальної справи до суду на стадії досудового слідства /І.В. Гловюк //Актуальні проблеми держави та права : зб. наук, праць. - Вип. 27 /Редкол.: С.В. Ківалов (голов, ред.) та ін.; відп. за вип. Ю.М. Оборотов. - О. : Юрид. л-ра, 2006. - С. 70-74.

2. Гловюк І.В. Право на доступ до правосуддя та оскарження до суду процесуальних рішень органу дізнання, слідчого, прокурора на досудових стадіях кримінального процесу /І.В. Гловюк //Боротьба зі злочинністю та права людини : зб. наук, статей /За ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. -Б-ка журн. «Юридичний вісник». - О. : Фенікс, 2006. - С. 105-108.

3. Гловюк І. Дозвіл суду на здійснення процесуальних дій, пов'язаних з інформацією, яка містить банківську таємницю /І. Гловюк //Юридична

Україна. - 2006. - № 10. - С. 71-74.

4. Гловюк І.В. Судовий контроль проведення окремих слідчих дій /І.В. Гловюк //Актуальні проблеми держави та права : зб. наук. праць. -Вип. 32 /Редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; відп. за вип. Ю.М. Оборотов. - О.: Юрид. л-ра, 2007. - С. 386-390.

5. Гловюк І. Виїмка документа виконавчого провадження. Аналіз новел законодавства /І. Гловюк //Вісник прокуратури. - 2007. - № 6. - С. 96-99.

6. Гловюк І.В. Слідчий суддя як суб'єкт судової діяльності у досудовому провадженні /І.В. Гловюк //Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць /Голов. ред. С.В. Ківалов; відп. за вип. Л.І. Кормич. - О. : Фенікс, 2008. - Вип. 33. - С. 184-190.

7. Гловюк І. Об'єкт і предмет судової діяльності у досудовому провадженні (концептуальний аспект) /І. Гловюк //Підприємництво, господарство і право. - 2008. - № 7. - С. 127-130.

8. Гловюк І.В. Процесуальний контроль у кримінальному процесі /І.В. Гловюк //Південноукраїнський правничий часопис. - 2008. - № 1. - С. 143-145.

9. Гловюк І.В. Розгляд судом подань про застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту /І.В. Гловюк //Регіональний науковий юридичний альманах «Українська державність та право на рубежі сторіч» /За заг. ред. проф., д-ра. юрид. наук, Ю.М. Оборотова - 2006. - Вип. 1. - С. 78-81.

10. Гловюк І.В. Судова діяльність та її напрями у кримінальному процесі України /І.В. Гловюк //Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: зб. - О. : Міжнар. гуманітар. ун-т, 2007. - Вип. 7. - С. 296-298.

11. Гловюк І. Судовий дозвіл щодо накладення арешту на кореспонденцію (в аспекті Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Волохи проти України») /І. Гловюк //Актуальні проблеми європейської інтеграції : зб. статей з питань європейської інтеграції та права /За ред. Д.В. Ягунова. - Вип. 4. - О.: Фенікс, 2008. - С. 267-273.

12. Научно-практический комментарий к главам 21, 22 //Уголовно-процессуальный кодекс Украины: Научно-практический комментарий /[Аленин Ю.П., Аракелян М.Р., Гидулянова Е.Н., Гловюк И.В. и др.]; под общ. ред. В.Т. Маляренко, Ю.П. Аленина. - [3-е изд.]. - Х. : Одиссей, 2007. - С. 531-566.

13. Гловюк И.В. Судебное рассмотрение жалобы на постановление о прекращении уголовного дела /И.В. Гловюк //Право ХХІ століття: становлення та перспективи розвитку: зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. конфер. «Другі Прибузькі юридичні читання» /За ред. В.І. Терентьєва, О.В. Козаченка. - Миколаїв, 2006. - С. 479-481.

14. Гловюк І.В. Розгляд судом постанов про поміщення неповнолітнього до приймального — розподільника /І.В. Гловюк //Верховенство права у правозастосовчій діяльності : матеріали Регіон. наук.-практ. конфер., присвяченої 15-й річниці Юридичного інституту (м. Івано-Франківськ,

12-13 жовтня 2007 р.). - Івано-Франківськ, 2007. - С. 314-317.

15. Гловюк І.В. Оскарження постанови про порушення кримінальної справи /І.В. Гловюк //Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку : зб. тез наук. доповідей IV Міжнар. наук.-практ. конфер. молодих вчених, м. Луцьк, 14-15 березня 2008 р. - Луцьк : П.П. Іванюк В.П., 2008. - С. 249-251.

16. Гловюк І.В. Обжалование в суд постановления о возбуждении уголовного дела в досудебных стадиях уголовного процесса по Уголовно-процессуальному кодексу Украины /И.В. Гловюк //Материалы докл. XV Междунар. конфер. студентов, аспирантов и молодых ученых «Ломоносов» /Отв. ред. И.А. Алешковский, П.Н. Костылев, А.И. Андреев [Электронный ресурс] — М.: Изд-во МГУ; СП МЫСЛЬ, 2008. — 1 электрон, опт. диск (CD-ROM); 12 см. [Адрес ресурса в сети интернет: [http://www.lomonosov-msu.ru/2008/.](http://www.lomonosov-msu.ru/2008/)]

17. Гловюк І.В. Окремі питання прокурорського нагляду при внесенні до суду подання про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту /І.В. Гловюк //Матеріали Всеукр. наук.-практ. конфер. «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи». - Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2008. - С. 511-514.

18. Гловюк І.В. Щодо питання про засіб визначення меж судового контролю у досудовому провадженні /І.В. Гловюк //Перспективи розвитку юридичної науки очима молоді : зб. наук. праць /За ред. В.І. Терентьєва, О.В. Козаченка. - Миколаїв: МНЦ ОНЮА, 2008. - С. 38-42.

19. Гловюк І.В. Судовий порядок отримання дозволу на провадження слідчих дій: аналіз проекту Кримінально-процесуального кодексу України № 1233 /І.В. Гловюк //Процесуальні, тактичні та психологічні проблеми, тенденції і перспективи вдосконалення досудового слідства : матеріали міжнар. наук.-практ. конфер. (30 травня 2008 р.). - О., 2008. - С. 72-75.

20. Гловюк І.В. Право на захист та розгляд суддею подань про усунення захисника від участі у справі /І.В. Гловюк //Національні та міжнародні механізми захисту прав людини : матеріали міжнар. наук.-практ. конфер. (м. Харків, 19-20 вересня 2008 р.) /За ред. проф. А.Т. Комзюка. - Х. : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2008. - С. 194-198.

АНОТАЦІЯ

Гловюк І.В. Судова діяльність у досудовому провадженні. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. - Одеська національна юридична академія, Одеса, 2008.

Дисертація присвячена розробці системної концепції судової діяльності у досудовому провадженні, визначенню шляхів удосконалення механізму

реалізації судової діяльності у досудовому провадженні.

Досліджено правову природу судової діяльності у досудовому провадженні; відокремлено функції суду в досудовому провадженні; визначено мету, об'єкт, предмет та межі судової діяльності у досудовому провадженні; розкрито правові й організаційні засади судової діяльності із застосування заходів кримінально-процесуального примусу, при наданні дозволів на провадження процесуальних та оперативно-розшукових дій, щодо розгляду скарг на дії, бездіяльність і рішення владних суб'єктів кримінального процесу.

Розглянуто проблеми нормативної регламентації та реалізації дозвільної функції, судового контролю, функції застосування заходів кримінально-процесуального примусу у досудовому провадженні.

Ключові слова: судова діяльність у досудовому провадженні, судовий контроль, дозвільна функція суду, функція застосування заходів кримінально-процесуального примусу.

АННОТАЦИЯ

Гловюк И.В. Судебная деятельность в досудебном производстве. - Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 - уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза. - Одесская национальная юридическая академия, Одесса, 2008.

Диссертация посвящена разработке системной концепции судебной деятельности в досудебном производстве, определению направлений усовершенствования механизма реализации судебной деятельности в досудебном производстве.

Исследована правовая природа судебной деятельности в досудебном производстве; разграничены функции суда в досудебном производстве; определены цель, объект, предмет и пределы судебной деятельности в досудебном производстве; раскрыты правовые и организационные основы судебной деятельности по применению мер уголовно-процессуального принуждения; по даче разрешений на производство процессуальных и оперативно-розыскных действий; по рассмотрению жалоб на действия, бездеятельность и решения властных субъектов уголовного процесса.

Предложено определение судебной деятельности в досудебном производстве как упорядоченной системы действий, осуществляемых судом (судьей) в уголовно-процессуальной форме с целью охраны и защиты прав, свобод и законных интересов физических и юридических лиц, государства в досудебном производстве посредством рассмотрения и разрешения представлений о даче разрешений на производство процессуальных и оперативно-розыскных действий, о применении мер уголовно-процессуального принуждения, жалоб на действия, бездеятельность, решения властных субъектов уголовного процесса и сформулированы ее специфические признаки. Выделены

направления судебной деятельности в досудебном производстве, которые можно считать функциями суда в досудебном производстве: разрешительная функция, функция применения мер уголовно-процессуального принуждения, судебный контроль, и определено их содержание.

Выдвинут и обоснован тезис о том, что объектом судебной деятельности в досудебном производстве являются важнейшие права физических и юридических лиц; права физических лиц при осуществлении служебной или иной деятельности; права и законные интересы физических и юридических лиц, государства в связи с существованием информации, которая относится к предусмотренным законодательством тайнам, которые могут быть нарушены или ограничены в уголовно-процессуальной деятельности (содержанием которой являются процессуальные действия и процессуальные решения) и бездеятельности субъектов, которые ведут уголовный процесс, и оперативно-розыскной деятельности подразделений, которые осуществляют оперативно-розыскную деятельность. Предметом же судебной деятельности в досудебном производстве является их соблюдение в уголовно-процессуальной деятельности и бездеятельности субъектов, которые ведут уголовный процесс, и в оперативно-розыскной деятельности подразделений, которые осуществляют оперативно-розыскную деятельность. Сформулирован и обоснован тезис о том, что суд (судья) должен давать разрешения на производство процессуальных и оперативно-розыскных действий, которые связаны с ограничением важнейших прав физических и юридических лиц, и только суд (судья) может применять к лицу меры уголовно-процессуального принуждения, которыми ограничиваются эти права, а жалобы на нарушение этих прав должны быть разрешены в порядке отдельного производства.

Обосновано, что субъектом реализации судебной деятельности в уголовном судопроизводстве должен быть следственный судья, который должен назначаться и избираться на эту должность в местный суд и представлять собой судью, который единолично рассматривает дело и действует от имени суда. Дополнительно обоснован тезис о том, что судебная деятельность в досудебном производстве не имеет тех признаков, которые позволяли бы отнести ее к правосудию.

Обосновано, что судебный контроль в уголовном процессе имеет уголовно-процессуальную природу, и поэтому действия, решения, бездеятельность властных субъектов процесса могут быть обжалованы только в уголовно-процессуальном порядке. Сформулировано, что взаимодействие судебной деятельности в досудебном производстве и прокурорского надзора должно представлять собой двуступенчатый порядок ограничения важнейших прав и свобод физических и юридических лиц. При этом судебная деятельность в досудебном производстве не может подменять прокурорский надзор.

Рассмотрены проблемы нормативной регламентации и реализации разрешительной функции, судебного контроля, функции применения мер уголовно-процессуального принуждения в досудебном производстве.

По результатам исследования сформулированы предложения по усовершенствованию действующего законодательства, проектов УПК Украины, а именно: по статусу следственного судьи; судебному порядку получения разрешения на производство процессуальных и оперативно-розыскных действий; порядку рассмотрения жалоб на решения о возбуждении производства по уголовному делу, отказе в возбуждении производства по уголовному делу или прекращении уголовного дела; порядку избрания меры пресечения в виде заключения под стражу и продления сроков содержания под стражей; помещению обвиняемого в медицинское учреждение для проведения судебно-медицинской или судебной-психиатрической экспертизы; помещению малолетнего в приемник-распределитель для детей; отстранению защитника от участия в деле.

Ключевые слова: судебная деятельность в досудебном производстве, судебный контроль, разрешительная функция суда, функция применения мер уголовно-процессуального принуждения.

SUMMARY

Glovyuk I. V. Court activity in the pre-trial proceeding. - Manuscript.

The Dissertation for the Candidate of Law Degree, speciality 12.00.09 - criminal procedure and criminalistics; forensic examination. - Odessa National Academy of Law, Odessa, 2008.

The dissertation is dedicated to the complex analysis of court activity in the pre-trial proceeding, detection of the possible ways of improvement of the mechanism of realization of court activity in the pre-trial proceeding.

The legal basis of the court activity in the pre-trial proceeding have been researched; eliminated court's functions in the pre-trial proceeding; defined the aim, object, subject and the limits of the court activity in the pre-trial proceeding, opened legal and organizatorial tools of the court activity during the application of procedural coercion, discovered legal and organizatorial tools of court activity during the grant of permission for the procedural and investigation and search operations, disclosed legal and organizatorial tools of court activity concerning the consideration of complaints on actions and decisions of authoritative subjects of criminal process.

Examined problems of normative regulation and realization of court's enabling function in the pre-trial proceeding, judicial review in the pre-trial proceeding, functions of the application of the procedural coercion in the pre-trial proceedings.

Key words: court activity in the pre-trial proceeding, judicial review, enabling function of the court, function of the procedural coercion application.